

ONA TILINING JAMIYAT TARQQIYOTIDAGI TUTGAN O‘RNI

Xudoyqulova Xurshida Sadulloyevna

Navoiy innovatsiyalar universiteti

Surxondaryo kampusi talabasi.

Annotatsiya: Ushbu maqolada ona tilining inson hayoti va jamiyat taraqqiyotidagi o‘rni, uning tarbiyaviy va ma’naviy ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, globalizatsiya sharoitida ona tiliga tahdid soluvchi omillar va ularni bartaraf etish yo‘llari ko‘rib chiqiladi. Zamonaviy texnologiyalar tilni o‘rganish va uni rivojlantirishda qanday imkoniyatlar yaratgani haqida ham ma’lumotlar keltiriladi. Maqola yosh avlodni ona tilini sevishga, uni to‘g‘ri va chiroyli ishlatishga da’vat etadi.

Kalit so‘zlar: Ona tili, O‘zbek tili, Milliy qadriyat, Til madaniyati, Davlat tili, Globalizatsiya, Tilni asrash, Til siyosati, Texnologiya va til, Ma’naviy meros.

Kirish:

Har bir xalqning o‘zligining asosi bu — uning ona tilidir. Ona tili orqali millat o‘z tarixini, madaniyatini, ruhiyatini, tafakkur tarzini avloddan avlodga yetkazadi. Til shunchaki aloqa vositasi emas, balki milliy g‘urur va merosdir. Bugungi globallashuv sharoitida har bir xalq uchun o‘z tilini asrash, rivojlantirish va uni zamonaviy hayotga moslashtirish muhim vazifalardan biridir.

Asosiy qism:

1. Ona tilining tarbiyaviy va ma’naviy ahamiyati

Ona tili bolalikdan boshlab shaxsning shakllanishiga bevosita ta’sir qiladi. Farzand ona tilida erkin so‘zlasha olmasa, uning tafakkuri, dunyoqarashi, o‘zligini anglash hissi ham to‘laqonli shakllanmaydi. Ona tilidagi ertaklar, maqollar, hikmatli so‘zlar — bolani ma’naviyat, odob, ezgulik yo‘liga boshlaydi.

2. Ona tilining jamiyatdagi o‘rni

Til jamiyat a’zolarini birlashtiruvchi eng kuchli omillardan biridir. O‘zbek tili bugun siyosat, fan, ta’lim, texnologiya va madaniyat sohalarida faol qo‘llanilmoqda. Davlat tilining maqomi mustahkam, lekin uni to‘g‘ri, chiroyli va zamon talablariga mos qo‘llash barchaning vazifasidir.

3. Tilga tahdidlar va ularni bartaraf etish yo‘llari

Bugungi kunda ko‘plab yoshlar internet va xorijiy ommaviy axborot vositalari ta’sirida o‘zbek tilini aralash, buzib ishlatmoqda. Ruscha, inglizcha aralashgan “chat tili”, qisqartmalar, noto‘g‘ri talaffuz tilning qadriyat sifatidagi mavqeiga zarar yetkazmoqda. Bu holatga qarshi:

maktab va oliy ta'limda adabiy tilni mustahkamlash, ommaviy axborot vositalarida sof o'zbek tilidan foydalanish, ijodiy tanlovlar, diktantlar, til bayramlari tashkil etish zarur.

4. Zamonaviy texnologiyalar va ona tili

Tilni rivojlantirish uchun bugun texnologik imkoniyatlar keng: elektron lug'atlar, tarjima dasturlari, audiokitoblar, onlayn darsliklar orqali ona tilini chuqur o'rganish va sevish imkoniyati bor. O'zbek tilidagi mobil ilovalar soni ortmoqda. Bular tilimizning kelajakda ham taraqqiy etishiga xizmat qiladi.

Qo'shimcha ma'lumotlar:

Ona tili faqat aloqa vositasi emas, balki millat tafakkuri, ruhiyati, tarixiy xotirasi va madaniy merosidir.

Har yili 21-oktabr kuni O'zbekistonda "Davlat tili kuni" sifatida keng nishonlanadi.

O'zbek tili lotin yozuviga to'liq o'tish bosqichida bo'lib, bu yozuv mustaqillik timsoli sifatida e'tirof etiladi.

Maktablarda ona tiliga oid fanlar orqali bolalarga adabiy nutq, so'z boyligi, milliy qadriyatlar singdiriladi.

So'nggi yillarda elektron lug'atlar, mobil ilovalar, onlayn darslar yordamida ona tilini o'rganish yanada qulaylashdi.

O'zbekistonda til siyosatini rivojlantirish va yoshlarni ona tilida erkin fikrlashga o'rgatish bo'yicha Davlat dasturlari ishlab chiqilgan.

O'zbek tilining zamonaviy orfografiya lug'ati,

sinonimlar lug'at va frazeologik lug'ati elektron shaklda mavjud.

2020-yilda Prezident Sh.M.Mirziyoyev tomonidan "O'zbek tilining davlat tili sifatidagi nufuzi va mavqeini oshirish bo'yicha" farmon imzolangan.

O'zbek tilining lotin yozuviga to'liq o'tishi jarayoni davom etmoqda. Ona tilining jamiyatdagi o'rni haqida batafsil ma'lumot:

1. Ona tili – millatning ruhi va asosi

Har bir xalqning eng katta boyligi — bu uning tili.

Ona tili — xalqning mentaliteti, an'anasi, urfi-odati, dunyoqarashi, tarixiy xotirasi aks etgan asliyatidir.

Tilsiz millat bo'lmaydi, til mavjud bo'lmasa — xalq o'zini anglay olmaydi.

2. Ona tilining tarbiyaviy va ma'naviy roli

Inson ilk so'zlarini ona tilida aytadi, his-tuyg'ularini ona tilida ifodalaydi. Ona tilidagi ertaklar, maqollar, she'rlar, topishmoqlar orqali bola ma'naviy-axloqiy qadriyatlarga ega bo'ladi.

Til o'qituvchisi bolaga nafaqat grammatikani, balki milliy o'zlikni ham o'rgatadi.

3. Davlat tilining jamiyatdagi mavpei

O‘zbek tili — O‘zbekiston Respublikasining davlat tili bo‘lib, barcha soha va qatlamlarda qo‘llanishi kafolatlangan.

O‘zbekiston Konstitutsiyasi va “Davlat tili to‘g‘risida”gi qonun asosida tilni hurmat qilish fuqarolik burchidir. Bugungi kunda davlat idoralari, OTMLar, OAV va hujjat yuritishda o‘zbek tili faol qo‘llanilmoqda.

Ona tilini asrash va rivojlantirish yo‘llari:

1. Ta‘lim orqali: Ona tili fanining sifatli o‘qitilishi.

Diktantlar, insho tanlovlari, adabiy kechalar orqali tilga qiziqishni oshirish.

2. Texnologiya orqali:

3. O‘zbek tilida mobil ilovalar, audiokitoblar, e-darsliklar yaratish.

“O‘zbekcha so‘zlashuv”, “Lotin yozuvi darslari”, “Ona tili qoidalari” kabi videokontentlar.

4. OAV va bloglar orqali:

Televizion ko‘rsatuvlar, YouTube kanallarida o‘zbek tilida sifatli kontent yaratish.

Bloggerlar orasida adabiy tilni targ‘ib qilish — muhim ijtimoiy masala. Qiziqarli faktlar:

Dunyoda hozirda 7000 dan ortiq til mavjud, ularning 40% yo‘qolish xavfi ostida.

O‘zbek tili — turkiy tillar oilasiga kiruvchi eng ko‘p so‘zlovchi til hisoblanadi.

“Til bu — millatning yuragi” degan mashhur ibora o‘zbek adabiyotida ko‘p qo‘llaniladi.

Xulosa:

Ona tili — millat yuragi, uning madaniy va ma'naviy hayotining asosi. Har bir inson o‘z ona tilini hurmat qilishi, uni sevishi, chiroyli va to‘g‘ri ishlatishga intilishi lozim. Tilni asrash bu — tarixni, madaniyatni, mustaqillikni asrashdir. Bugun biz ona tilimizga qanday munosabatda bo‘lsak, ertaga farzandlarimiz ham shu tilga shunday munosabatda bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I. A. *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. – T.: Ma'naviyat, 2008.
2. G‘afurov Q. *Til va jamiyat*. – T.: O‘zbekiston, 2020.
3. O‘zbekiston Respublikasi “Davlat tili haqida”gi qonuni (1989-yil 21-oktabr).
4. www.ziynet.uz – O‘zbek tilining o‘rganilishi bo‘yicha maqolalar
5. “Ona tili va adabiyoti” jurnali, 2021–2024-yillar sonlari.